

รายการอ้างอิง

ก. หนังสือ

กรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. เชิดชูเกียรติศิลปินภาคใต้ ขุนอุปถัมภ์นรากร

กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครพิมพ์, พ.ศ. 2523.

_____. เชิดชูเกียรติศิลปินภาคใต้ (จังหวัดสงขลา) กรุงเทพฯ :

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พ.ศ. 2531.

ฉัตรชัย ศุภระกาญจน์. ชีวิตไทยบักซ์ใต้ ชุดที่ 4 กรุงเทพฯ :

กรุงเทพมหานครพิมพ์, พ.ศ. 2523.

นครศรีธรรมราช, วิทยาลัยครู. ศิลปวัฒนธรรมนครศรีธรรมราช. พ.ศ.

2522.

ทักษิณคดีศึกษา, สถาบัน. สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 5. พ.ศ.

2529.

ไทยคดีศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, สถาบัน. สัมมนาอนุศิลป์และดนตรีไทย

23 - 25 มิถุนายน 2515. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย

ธรรมศาสตร์, พ.ศ. 2515.

ประพนธ์ เครื่องรงค์. ตำนานการละเล่นและภาษาชาวใต้. กรุงเทพฯ :

โรงพิมพ์สามต้นการพิมพ์.

ภิญโญ จิตธรรม. โนรา. พ.ศ. 2519.

สุวรรณดี อุดมผล. วรรณกรรมการแสดงของไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญผล.

ข. วิทยากร

ช่วง ควนเงิน. หัวหน้าคณะโนรา. สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2537.

ฉลาด สุขขาว. หัวหน้าคณะโนรา. สัมภาษณ์, 20 ตุลาคม 2537.

แปลก สองหิ้ง. หัวหน้าคณะโนรา. สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2537.

ยก ชูบัว. ศิลปินแห่งชาติสาขาการแสดง (ดนตรี) ปี พ.ศ. 2530

สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2537.

ละออง อานวยศิลป์. หัวหน้าคณะดนตรี. สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2537.

เลื่อน มณีศิลป์. หัวหน้าคณะดนตรี. สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2537.

สารรัช นาคะวิโรจน์. หัวหน้าศูนย์วัฒนธรรมวิทยาลัยครูสงขลา. สัมภาษณ์,

10 มกราคม 2538.

อารี มุสิแดง. หัวหน้าคณะดนตรี. สัมภาษณ์, 30 เมษายน 2537.

ภาคผนวก

ที่มาของเครื่องแต่งกาย

ความต้องการของมนุษย์ในขั้นที่จะดำรงชีพอยู่ในโลกได้อย่างมีความสุขสบายได้นั้น กล่าวกันว่าสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ปัจจัยสี่ อันประกอบด้วย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย ซึ่งมนุษย์มีสิ่งเหล่านี้ครบถ้วนแล้ว ก็ได้หมายความว่า จะมีความพึงพอใจอยู่เพียงเท่านี้ แต่ความต้องการหาสิ่งสวยงามมาประดับกายก็เป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่อยู่ใจความต้องการของมนุษย์ทุกแห่งในโลก ซึ่งรวมทั้งคนไทยด้วย เพื่อเป็นความสุขทางใจที่จะหาของสวยงาม มาประดับร่างกายให้ดูสวยงามยิ่งขึ้น และแปลกตาต่างไปจากบุคคลอื่น ซึ่งในระยะแรกอาจเพียงเริ่มนำดอกไม้ มาเสียบ แคมพม หรือทัดหูเพียงดอกเดียว หรือสองดอก จากนั้นก็นำมาร้อยเป็นพวงสวมศีรษะ หรือสวมคล้องคอ เพื่อเห็นว่างดงาม ก็ดัดแปลงนำสิ่งของจากธรรมชาติชนิดอื่น ๆ ที่คงทนมาสร้างสรรค์แทนดอกไม้ที่เหี่ยวเฉาง่าย เช่น อาจนำเปลือกหอยบ้าง เมล็ดพืชบ้าง กระดุกสัตว์ พันธุ์สัตว์ หรือเขี้ยวสัตว์บ้าง หินสีสวย ๆ บ้าง นำมาร้อยเป็นพวงประดับตามร่างกาย และต่อมาได้มีการคิดค้นเสาะหาสิ่งของอื่น ๆ ที่ค้นพบในสมัยต่อ ๆ มาไม่ว่าจะเป็นความรู้ในการหลอมโลหะ เช่น สัมฤทธิ์ ทองแดง ทองคำ หรือเงิน แม้กระทั่งการหลอมแก้ว และการสรรหาอัญมณีต่าง ๆ มาใช้ประดับขึ้น เป็นเครื่องประดับต่าง ๆ ทำเป็นสร้อยคอ ต่างหู กำไลมือ กำไลข้อเท้า แหวน เป็นต้น รูปแบบของเครื่องประดับพัฒนาไปจากที่เรียบง่ายเป็นรูปแบบที่มีความงาม และต้องใช้ความรู้และเทคนิคที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น อันก่อให้เกิดลักษณะการแต่งกายที่สวยงามมากขึ้น

แต่อย่างไรก็ดีเราพบว่า หากจะศึกษาถึงลักษณะ ของเครื่องแต่งกายที่สืบทอดกันมาเป็นเวลาหลายร้อยปี ที่เราพบว่า รูปแบบและกรรมวิธีการผลิตในเครื่องแต่งกายแต่ละประเภทจะไม่ค่อยมี การเปลี่ยนแปลงไปมากนัก และการตกแต่งร่างกายของมนุษย์ด้วย เครื่องแต่งกายนั้นมีทั้งของสุภาพบุรุษและสุภาพสตรี ที่แสดงถึงความรู้สึกปรารถนาความสวยงามด้วยกันทั้งสิ้น จึงก่อให้เกิดความดิ้นรนหรือที่ออกแบบเครื่องแต่งกายขึ้นตามความนิยมในแต่ละยุคสมัย สำหรับในสังคมที่ยังไม่มีระบบ

การเปลี่ยนแปลงเปลี่ยนด้วยธนบัตร ในระยะเวลาหนึ่งสิ่งใดที่หาด้วยโลหะมีค่า ผู้ใดมีไว้ในครอบครองก็จะเป็นผู้มั่งคั่งร่ำรวย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เราสามารถเข้าใจถึงความสำคัญของหัวหน้า

สำหรับการศึกษา เครื่องแต่งกายในประเทศไทย มักจะพบว่ามนุษย์เริ่มพัฒนาเครื่องแต่งกายตั้งแต่ในสมัยหินใหม่ เป็นต้นมา เข้าสู่สมัยโลหะ หรือหมายถึงว่า มีการพัฒนาเครื่องแต่งกายตั้งแต่มนุษย์เริ่มหาสิ่งของมาถักทอตามร่างกาย ได้เปลี่ยนแปลงไปจนเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดต่อกันมา ซึ่งมีขั้นตอนการพัฒนาหรือวิวัฒนาการที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งในการที่เราจะศึกษานั้น เราจะต้องทราบถึงสิ่งที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นให้ละเอียด เพื่อเป็นตัวเปรียบเทียบลักษณะการเปลี่ยนแปลง

เครื่องแต่งกายของการแสดงโนราก็เช่นเดียวกัน ได้รับการพัฒนาและตัดแปลงกันมาเรื่อย ๆ จนถึงปัจจุบันนี้มาหลายยุคหลายสมัยด้วยกัน ในการที่เราจะศึกษาดันคว้าทั้งที่มาอย่างแท้จริงของการแสดงชุดนี้เห็นว่าเกิดขึ้นมาได้อย่างไร และได้รับการพัฒนาตัดแปลงขึ้นมาอย่างไรบ้าง จากการที่ได้อ่านจากหนังสือ และสอบถามจากผู้มีความรู้ได้มีผู้กล่าวถึงในลักษณะการแต่งกายของการแสดงโนรา ไว้ในหลายตำราด้วยกันดังนี้

1. มาจากเครื่องทรงของกษัตริย์

จากหนังสือเชิดชูเกียรติขุนอุปถัมภ์ นรากร ได้กล่าวถึงเครื่องแต่งกายโนรา ตามตำนานของโนรา ดังนี้ "เครื่องแต่งกายโนราเป็นเครื่องทรงของกษัตริย์ ซึ่งพระยาสายฟ้าพาดประทานให้พ่อขุนศรีทธา ประกอบด้วย เทริด สังวาลย์ หีบทรง ผ้าห้อยหน้า สนับเพลลา นางหงส์ กาลไลต้นแขน กาลไลข้อมือ" จากข้อความในตำนานของโนรานี้ ขุนอุปถัมภ์ นรากร ได้กล่าวเอาไว้ว่า พระยาสายฟ้าพาดได้มอบเครื่องทรงของพระองค์ให้กับพ่อขุนศรีทธาใช้สำหรับแต่งกายราโนรา เมื่อเราดูจากลักษณะของเครื่องแต่งกายโนราแล้ว ในแต่ละชิ้นในตำนานที่ขุนอุปถัมภ์ ทรงกล่าวไว้

แล้ว จะเห็นได้ว่า ลักษณะเครื่องแต่งกายของโหนราจะมีลักษณะคล้ายกับเครื่องทรงของกษัตริย์เป็นอย่างมาก ซึ่งทำให้เราพอจะเชื่อได้ว่า เครื่องแต่งกายของโหนรามานอกจากเครื่องทรงของกษัตริย์ตามตำนานของโหนราที่กล่าวไว้

และจากหนังสือโหนรา ของภิญโญ จิตติธรรม ได้กล่าวไว้ในตำนานของโหนราว่า

"ท้าวพระยาสายฟ้าพาด	เห็นประหลาดในหน้าหน้า
ดูนรลักษณ์และพักตรา	เหมือนลูกยานวลทองสำลี
แล้วหามาถามไถ่	พาตัวไปเฝ้าราชวัง
แล้วให้ราสนองบาท	เฝ้าราชสมจิตหวัง
สมพระทัยหัดยั้ง	ท้าวยลเนตรเห็นความดี
แล้วประทานซึ่งเครื่องทรง	สำหรับองค์พระกুমี่
กาไลใส่กรศรี	สร้อยองค์พระกুমี่
แล้วประทานซึ่งเครื่องทรง	คล้ายขององค์พระราชา
แล้วจงดจาจันรรจา	ใช้ชื่อว่าขุนศรีศรีธธา"

จากบทประพันธ์ตำนานโบราณบทนี้ เราพอจะเห็นได้ว่า เครื่องแต่งกายของโหนรา นั้นมาจากเครื่องทรงของกษัตริย์ ซึ่งพระยาสายฟ้าพาดได้มอบให้กับขุนศรีศรีธธาเมื่อครั้งได้นำโหนราถวายให้ทอดพระเนตร ถ้าหากว่าเราจะสังเกตดูจากบทกลอนนี้ จะเห็นได้ว่าก่อนที่ขุนศรีศรีธธาจะได้มาราถวายและได้รับเครื่องทรงนั้น โหนราจะแต่งกายอย่างไรในการรำโหนรา ซึ่งเป็นจุดที่น่าสนใจจุดหนึ่ง เพราะก่อนที่จะมีขุนศรีศรีธธาก็ยังมีการรำโหนราอยู่ เพราะฉะนั้นถ้าหากเราจะบอกว่า เครื่องแต่งกายของโหนราได้แบบอย่างมาจากเครื่องทรงของกษัตริย์ก็น่าจะพูดได้ เมื่อตอนที่เริ่มจากขุนศรีศรีธธา แต่ก่อนขุนศรีศรีธธา จะแต่งลักษณะอย่างไร ต้องหาโอกาสศึกษาต่อไป

และจากการที่ได้สัมภาษณ์ครูยก ชูบัว ท่านได้เล่าไว้ว่า เครื่องแต่งกายของโหนรานี้ได้แบบอย่างมาจากเครื่องทรงกษัตริย์ เพราะการแสดงโหนราในสมัย

โบราณนั้น เป็นที่นิยมชมชอบพระมหากษัตริย์เป็นอย่างมาก และมีความสนใจในการแสดงชนิดนี้ จึงได้ประทานเครื่องแต่งกายมาให้โหราใช้ในการแสดงให้สวยงามมากยิ่งขึ้น และต่อมาโหราในสมัยหลัง ๆ ก็ยึดถือแบบแผนติดต่อกันมา จนในที่สุดลักษณะการแต่งกายของโหราก็เป็นลักษณะเหมือน เครื่องทรงของกษัตริย์ตั้งแต่บัดนั้น เป็นต้นมาจวบทุกวันนี้

จากที่ได้ยกเหตุผลมาข้างต้น ถึงเครื่องแต่งกายโหรที่มาจากเครื่องทรงของกษัตริย์ พอที่จะสรุปได้ว่า เหตุผลต่าง ๆ ประกอบเข้าให้เป็นที่น่าเชื่อถือมากทีเดียว แต่ถ้าหากว่าเราจะมองในอีกแง่มุมหนึ่งแล้ว ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นว่า การที่โหรได้ร่ามานานแล้วก่อนที่กษัตริย์จะขึ้นมามีอำนาจอีกคือ นางนวลทองสาส์ ซึ่งราโหราได้ และเที่ยวร่าไปทั่ว ๆ เมืองก่อนที่จะได้ร่าถวายพระยาสาส์ฟ้าพาด เป็นข้อสงสัยว่านางได้แต่งกายลักษณะอย่างไรในการร่าครั้งนั้น ๆ จากเหตุผลตรงนี้ก็ยังมีคำกล่าวอีกหลาย ๆ อย่างที่กล่าวถึงที่มาของเครื่องแต่งกายโหร

2. มาจากลักษณะการแต่งกายของคนภาคใต้

จากการที่มนุษย์ของเรารู้จักการตกแต่งร่างกาย ให้สวยงามนี้เอง ก็ได้เห็นว่าลักษณะการแต่งกายที่ได้เห็นกันอยู่กันเป็นประจำ ในสังคมมาดัดแปลงและนำเอาสิ่งของที่พอจะหาได้ในพื้นที่ มาทำเป็นเครื่องแต่งกายที่ใช้ในการแสดงกันในหมู่บ้านให้ดูแปลกตาออกไป

และจากการบอกเล่าของโหรา จัด จันทร์ เรือง ด. พังยาง อ. ระโนด จ. สงขลา. กล่าวไว้ว่า. เมื่อทุกคนได้เห็นนางร่าโหราก็พอใจหลงไหล แต่เสียตรงที่เครื่องแต่งกายเป็นผ้าเก่า ๆ ซาด ๆ จึงหยิบฝ้ายกที่จัดไว้เป็นเครื่องบูชาให้เปลี่ยนแทน พอเปลี่ยนเห็นว่าดูสวยงามยิ่งขึ้น เจ้าพระยาสาส์ฟ้าพาดเห็นดังนั้น จึงเปลี่ยนเครื่องทรง และมอบมงกุฎให้⁵..... จากข้อความที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่าเครื่องแต่งกายของโหราในชุดแรกนั้นได้แต่งตัวอย่างชาวบ้านธรรมดาโดยทั่ว ๆ ไป และก็คงร่ากันอย่างสนุกสนานตามประสาของชาวบ้านมากกว่าเมื่อมีกษัตริย์ให้ความสนใจ

และประธานเครื่องทรงให้ก็เลยแต่งแบบกษัตริย์ชั้นในยุคนั้น ๆ เพราะฉะนั้นเราอาจจะสรุปได้ว่า เครื่องแต่งกายของโหรา ในยุคแรกนั้น จะแต่งกายแบบชาวบ้านธรรมดา

และจากหลักฐานลักษณะการแต่งกายของรูปนั้น เห็นสมัยศรีวิชัยของคนในภาคใต้ก็พอจะเป็นหลักฐานในลักษณะการแต่งกายของโหราในยุคแรก ๆ ที่มาจากการแต่งกายธรรมดาของชาวบ้านได้

3. ใต้แบบอย่างมาจากภาพแกะสลัก

รูปแกะสลักหน้าปับ ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาตินครศรีธรรมราชมีลักษณะการแต่งกายที่สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะการแต่งกายของโหรา จะมีส่วนที่คล้ายคลึงกันมาก ไม่ว่าจะเป็นเครื่องสวมศีรษะหรือ เครื่องทรงจะคล้ายลักษณะการแต่งกายของโหรา มาก พอที่จะเป็นแง่คิดอย่างหนึ่งของเครื่องแต่งกายโหราว่าอาจจะมาจากลักษณะของภาพแกะสลักนี้ได้ เพราะถ้าเราดูตามหลักฐานของประวัติศาสตร์แล้ว หน้าที่จะเอื้อกันระหว่างวัฒนธรรมและการแสดงแต่จากจุดนี้เรายังหาเหตุผล และหลักฐานยืนยันที่แน่นอนไม่ได้ แต่เสนอเอาไว้ให้เป็นแนวคิดเท่านั้น

4. มาจากอินเดีย

ลักษณะการแต่งกายของโหรา มีบางท่านกล่าวว่าได้อิทธิพลมาจากการแสดงของอินเดีย เพราะลักษณะของการแสดงก็ได้รับอิทธิพลมาจากอินเดียเช่น เดียวกัน เพราะฉะนั้นเครื่องแต่งกายก็อาจจะมาจากอินเดียด้วย

จากหนังสือการละครไทยของ ทรงศักดิ์ ปรากฏพัฒน์ภาณุ กล่าวถึงลักษณะการแสดงโหราชาตรีกับละครยาตราของอินเดียไว้ว่า "วิธีการแสดงละครเร่ที่แสดงอยู่ตามที่ต่าง ๆ โดยมีหัวหน้าเรียกว่า อธิการ เป็นผู้นำไป และยังได้มาจากลักษณะของเนื้อเรื่องที่นิยมแสดงเฉพาะตอนพญกัณฑ์ทองเที่ยวของตัวเอกตัวละคร

มีไม่มาก จะเห็นได้ว่ามีส่วนคล้ายคลึงกับละครโนราห์ชาตรี ซึ่งเป็นละครเก่าแก่ของไทยที่มีลักษณะเป็นละครเร่เหมือนกัน และมีเพียงตัวละคร 2-3 ตัว ได้แก่ ตัวพระ ตัวนาง และตัวเบ็ดเตล็ด เช่นกัน คำว่า "ชาตรี" ที่ไม่ทราบแน่ชัดว่าแปลว่าอะไร ก็อาจจะเลื่อนมาจากคำว่า "ยาดรา" ก็ได้ จึงทำให้มีผู้สันนิษฐานกันว่าละครชาตรีอาจปรับปรุงมาจากแบบละครยาดราของอินเดียก็ได้ (ส่วนคำว่าโนราห์นั้นนิยมเรียกในทางภาคใต้ของไทย โดยสันนิษฐานกันว่า ละครแบบนี้นิยมเล่นเรื่องพระสุธนมโนราห์ ชาวใต้จึงเรียกละครชนิดนี้ว่า "โนราห์")

จากข้อความข้างต้นที่กล่าวมาแล้วพอสรุปได้ว่า ลักษณะการแสดงที่เรียกว่าชาตรี กับโนราห์ของภาคใต้เป็นการแสดงชนิดเดียวกัน และได้รับอิทธิพลมาจากการแสดงของละครอินเดีย ซึ่งเริ่มเข้าตั้งแต่ในสมัยอยุธยาเพราะฉะนั้นการแต่งกายก็น่าจะได้รับอิทธิพลมาจากการแต่งกายของอินเดียด้วย

วิวัฒนาการของเครื่องแต่งกายโนรา

เราจะได้อินคำว่า "โนราโกรน" ซึ่งเชื่อว่าจะจะเป็นโนราห์ในยุคแรก การแต่งกายของโนราโกรน จะแต่งกันอย่างง่าย เคยมีผู้พบเครื่องแต่งกายของโนราโกรนทำด้วยเปลือกหอย เอามาร้อยห้อยตามตัวลักษณะเหมือนลูกปัดในปัจจุบัน และในบางแห่งทำเครื่องแต่งกายหน้าซันมาก คือเอากะลามาร้อยทำเป็นเครื่องแต่งกายก็มี การแต่งตัวโดยเอาของพื้นบ้านมาประดิษฐ์ เป็นเครื่องประดับเพียงเพื่อการร่าเริง สนุก ๆ เท่านั้น ลักษณะการแต่งกายของโนราในยุคแรกก็น่าจะเป็นยุคของโนราโกรน

ต่อมาเมื่อโนราได้รวมตัวกันจัดตั้งเป็นคณะทับขึ้นมา การแต่งกายจึงค่อย ๆ ได้รับการพัฒนาไปตามตำนานของโนรา กล่าวว่เครื่องแต่งตัวของโนราเป็นเครื่องทรงของกษัตริย์ ซึ่งพระยาสาวยฟ้าพาดประทานให้พ่อขุนศรีทธา ประกอบด้วย เหว็ดทับทรวง ปีกนกแอ่น หัวเข็มขัด หน้าผ้า หนับเพลลา หางหงส์ กำไลต้นแขน และหัวเข็มขัด จะทำด้วยหินสีต่าง ๆ ซึ่งลักษณะของเครื่องแต่งกายของโนราในยุคนี้จัดว่าเป็นยุคที่สองของเครื่องแต่งกายโนรา

พอมานะยะหลัง เครื่องแต่งกายโนราได้ปรับปรุงให้สวยงามขึ้น โดยได้เพิ่มกรองคอขึ้นมา 1 ชั้น ลักษณะของกรองคอจะเป็นรูวงกลม มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 15-16 นิ้ว ตัดด้วยผ้าธรรมดา แล้วเอาลูกปัดมาร้อยเป็นลวดลายต่าง ๆ และที่ชายของผ้าจะร้อยลูกปัดยาวเป็นเส้นตรงลงมารอบ ๆ กรองคอ ยาวประมาณ 4-5 นิ้ว

จนมาถึงลักษณะการแต่งกายของโนราในสมัยปัจจุบัน ได้รับการดัดแปลงและปรับปรุงให้มีความสวยงามมากยิ่งขึ้นโดยเพิ่มที่คลุมไหล่ทั้งสองข้าง มี ทำด้วยลูกปัดร้อยเป็นลวดลายต่าง ๆ สาเหตุที่วัดอกเพิ่มขึ้นเพราะโนราสมัยก่อนไม่ใส่เสื้อ จึงต้องใช้วัดอกปิดให้มิดชิดเพื่อความสวยงาม และอีกสาเหตุหนึ่งเนื่องจากว่าเริ่มมีผู้หญิงรำนโนราด้วย คือประมาณ 60 ปีที่ผ่านมาเริ่มมีโนราหญิงเกิดขึ้น การที่จะให้โนรา รามีแต่สังวาลย์กับทับทรวง เป็นเครื่องนุ่งห่มข้างบนนั้นไม่พอ จึงต้องเพิ่มคลุมไหล่ วัดอก ปั้งคอเข้าไป เครื่องแต่งกายของโนราก็ได้รับการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา พอมานะยะหลัง ๆ อิทธิพลของละครและลิเกเข้ามามีบทบาทต่อการแสดงโนราทำให้ลักษณะการแต่งกายของโนราเปลี่ยนไปคือ เริ่มประดับประดาเครื่องแต่งกายให้สวยงามสะท้อนแสงไฟดูสวยงามมากยิ่งขึ้น

ลักษณะเด่นของเครื่องแต่งกายโหรา

ผู้แสดงโหราได้ตกแต่งร่างกายที่จะออกแสดงให้สวยงามเพื่อเป็นที่ถูกใจของผู้ดูให้เกิดความประทับใจขึ้นและดึงดูดใจผู้ดูให้มีความสนใจในการแสดงโหรา เช่นเดียวกับมนุษย์โดยทั่ว ๆ ไปที่พยายามตกแต่งร่างกายให้ผู้พบเห็นเกิดความชื่นชมกับการแต่งกายว่ามีความสวยงามมากน้อยเพียงใด เครื่องแต่งกายของการแสดงโหราก็เช่นเดียวกัน มีส่วนประกอบหลายชนิดด้วยกันซึ่งในแต่ละชิ้นนั้นจะมีวิธีการตกแต่งให้สอดคล้องและสวยงาม

เท่าที่ได้ศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ ที่พอจะหาได้และสอบถามจากผู้ที่เคยดูโหราและนายโรงโหราก็ดี พอจะพบว่าเครื่องแต่งกายโหราแต่ละคณะ แต่ละท้องถิ่นมีส่วนที่คล้ายกันและแตกต่างกันอยู่บ้างในรายละเอียด ความแตกต่างความเหมาะสมของแต่ละคณะแต่ละคนคิดว่าสวยงาม แต่โดยทั่ว ๆ ไปแล้วการแสดงโหราในสมัยก่อนแต่ละคณะจะมีเครื่องแต่งกายที่สำคัญเหมือน ๆ กัน จะแตกต่างกันในส่วนที่ปลีกย่อยไปเท่านั้น

ในตอนนี้จะกล่าวถึงเรื่องของเครื่องแต่งกายของโหรามีลักษณะอย่างไร และมีความสวยงามอย่างไรบ้าง ขนาดของเครื่องแต่งกายโหรานิยามใช้กันอยู่และเน้นให้เห็นถึงความสวยงามของเครื่องแต่งกายโหรา ซึ่งจะกล่าวถึง เหวียด เครื่องลูกบิด (รัดอก บ่า บึงคอก) เครื่องเงิน (ปีกนก آهن หีบทรง ก่า โล เข็มขัด) หางหงส์ สนับเพลลา หน้าผ้า ผ้าห้อย และเล็บ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เหวียด เป็นสิราภรณ์ที่สวมศีรษะของโหรา มีความสำคัญต่อคณะโหราเป็นอย่างมาก ตามปกติโหรานยุคเก่า ๆ คณะหนึ่งจะมีเหวียดอยู่เพียงยอดเดียว ส่วนใหญ่โหรารุ่นนายโรงหรือโหรารุ่นใหญ่จะเป็นผู้สวม แต่ในบางกรณีที่ผู้แสดงอื่น ๆ มีความจำเป็นต้องสวมเหวียด โหรารุ่นใหญ่จะเป็นผู้สวมให้ ในการสวมเหวียดแต่ละครั้งจะต้องสวมหน้าผากหรือใช้คาถาอาคมด้วยเสมอ ด้วยเหตุที่โหราคณะหนึ่ง

มีเทริดอยู่เพียงยอดเดียวแต่ใช้หลาย ๆ คน ดังนั้นก่อนสวมเทริดผู้แสดงจึงต้อง
ใช้ฝ้ายนวดศีรษะชาวทมิฬเสียก่อน แล้วจึงสวมเทริดทับจึงจะทำให้สวมเทริดได้
พอดี นอกจากนี้ฝ้ายนดยังมีประโยชน์ทางคุณไสยอีกด้วย ส่วนไม้ที่นำมาใช้ใน
การทำเทริดมักจะใช้ไม้ทองหลางทำเพดาน ใช้ไม้ยอทำบริเวณหูและใช้ไม้สักทำ
ส่วนยอด บางคนใช้พระเครื่องลงยันต์ด้วย โดยมีความมุ่งหวังประโยชน์ทาง
ด้านคุณไสยมากกว่าความสวยงาม

การทำเทริดของโบราณสมัยก่อนมักทำด้วยไม้ไผ่สานติดกับเทริดปัจจุบัน
ทำด้วยสังกะสี เทริดที่ทำจากไม้ไผ่นั้นกว่าจะเสร็จสักยอดก็กินเวลานานมากเพราะ
ต้องใช้เวลาพิถีพิถันเป็นที่ตั้ง ต้องสานดอกไม้ไผ่ให้โค้งงอพอรับกับศีรษะทั้งด้านหน้า
และด้านหลัง แล้วจึงมาประดับตกแต่งยอดให้วิจิตรพิสดาร ดังนั้นกว่าจะเสร็จจึง
ต้องใช้เวลาพยายามอยู่ไม่น้อย นอกเหนือไปจากเรื่องที่ต้องปราณีตบรรจงดังกล่าว
แล้วผู้ทำเทริดจึงต้องใช้เวลาพิจารณาหาด้านหน้าของเทริดอีกเหมือนกัน ที่กล่าวว่า
ต้องพิจารณาหาด้านหน้าของเทริดนั้น หมายความว่าผู้ทำเทริดจะต้องสานไม้ไผ่เป็น
รูปทรงกลม แล้ววางลงบนพื้นดินใช้เท้าเตะเข้าไปใต้บันไดเรือน 3 ครั้ง ด้าน
ไหนหงายขึ้นก็ให้เจาะด้านนั้นเป็นด้านหน้า ถือกันว่าเป็นเคล็ดของการทำเทริด

ลักษณะของเทริดจะเป็นทรงสูง มีความกว้างประมาณ 5 นิ้ว สูงประ
มาณ 15 นิ้ว และหนักประมาณ 1 กิโลกรัม จะทำด้วยไม้

เทริดโบราณที่นิยมใช้ จะมีส่วนกรอบหน้าเป็นเหลี่ยมตัดตามแนวหน้าผาก
จะโค้งที่หางคิ้วเพียงเล็กน้อย ลักษณะรูปทรงจะดูสูงและโปร่ง เทริดลักษณะนี้ส่วน
ใหญ่จะเป็นตัวนายโรงหรือโบราณที่เป็นผู้ขายสวม เพราะดูแล้วจะทำให้เห็นถึงความสง่า
หน้าเกรงขามอันเหมาะสมแก่ผู้ที่มีความแข็งแกร่ง และในสมัยโบราณก็จะมีเฉพาะลักษณะ
ของเทริดทรงนี้เท่านั้น เพราะวารานในสมัยโบราณส่วนมากจะเป็นผู้ขาย

ความงามของเทริดโบราณอยู่ที่ลักษณะของรูปทรงและฝีมือในการทำ
เทริด เทริดโบราณที่ถือว่ามี ความสวยงามที่นิยมกันมาก คือ เทริดโบราณทรงผู้
(พระ) ซึ่งจะเป็นทรงที่มีลักษณะของรูปหน้าที่เป็นเส้นตรง และส่วนบนจะมี
ความสมดุลกันกับขนาดของเทริด เทริดโบราณในแต่ละศิษะจะมีรูปทรงแตกต่างกัน
ออกไป จะดูว่าสวยหรือไม่นั้นจะต้องดูที่การสวมใส่ด้วย

2. เครื่องลูกบิด เครื่องโนรานั้นจะนิยมใช้ลูกบิดร้อยเป็น ลักษณะ เครื่องแต่งกายชั้นต่าง ๆ ที่มีลวดลายสวยงามแตกต่างกันออกไปแล้วแต่ ความต้องการของผู้แสดงว่าต้องการจะได้ลายแบบใดผู้ทำก็จะทำลายนั่นให้ การ ร้อยลูกบิดจะต้องมีการวิธีการทำงานที่ยากมากทีเดียว ผู้ที่จะนั่งร้อยลูกบิดนี้จะต้องมี ความขยันและความพยายามเป็นอย่างมาก เครื่องแต่งกายของโนราที่จำเป็นต้องใช้ ลูกบิดร้อยเป็นลวดลายต่าง ๆ นั้นมีอยู่ 5 ชั้น คือ

2.1 บ่า เป็นเครื่องแต่งกายโนราที่สวมทับบนบ่าทั้งสองข้าง ชาย-ขวา รวม 2 ชั้น มีการร้อยลูกบิดเป็นลวดลายต่าง ๆ เป็นรูปสามเหลี่ยมและมีการร้อยลูกบิดเป็นเส้นตรง ห้อยเป็นระย้าตลอดปลายทั้งหมดที่ต่อจากลวดลายนั่นให้ ยาวลงไปเพื่อให้เกิดการไหวตัว เมื่อเวลาเคลื่อนไหว หรือสะบัดลาตัว ขนาดของบ่ากว้างประมาณ 10 นิ้ว ยาว 8 นิ้วจึงจะดูสวยงาม

ความงามของบ่าที่เป็นเครื่องแต่งกายโนรานั้นจะอยู่ที่ลักษณะความเคลื่อนไหวของลูกบิดที่ห้อยลงมา เมื่อร่า วนทำที่ยกมือก็จะเห็นความเคลื่อนไหวที่สวยงาม

2.2 บั้งคอ สำหรับสวมห้อยคอด้านหน้า-หลัง คล้ายกรองคอ มี 2 ชั้น มีลักษณะเป็นรูปสามเหลี่ยมจะร้อยลูกบิดเป็น ลวดลายต่าง ๆ เช่นเดียวกับบ่า และจะมีลักษณะคล้าย กับบ่าแต่จะเล็กกว่าบ่าเล็กน้อย และมีการร้อยลูกบิด เป็นเส้นตรงห้อยเป็นระย้าตลอดปลายบั้งคอทั้งหมด จะ มีลักษณะเป็นรูปสามเหลี่ยม ขนาดฐานกว้าง 8 นิ้ว สูง 6 นิ้ว

ความงามของบั้งคอนี้ เป็นตัวที่ทำให้เครื่องแต่ง กายโนรามีความสวยงามมากขึ้น เพราะเป็นตัวที่เชื่อม ใจให้ลักษณะของ บ่าและรัดอกมีความกลมกลืนเป็นแพง

เดียวกัน และจะต้องทำให้มีลวดลายและสีที่กลมกลืนกัน
ได้จึงจะทำให้เครื่องโหนดรา มีความสวยงามมากขึ้น

- 2.3 พานอก เป็นการร้อยลูกปัดในลักษณะลวดลายต่าง ๆ เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ใช้สำหรับพันรอบตัวตั้งแต่อกลงมา ถึงหน้าท้อง และจะมีการต่อลูกปัดห้อยลงมาเป็นนเส้นตรงริมล่างของพานอกลงมาเป็นระย้าตลอดรอบตัวเพื่อ จะได้ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวตอนที่ยะบัดลาตัว บางที เรียกกันว่า พานตรงหรือรอบอก ขนาดของพานอกที่ สวยงามจะกว้างประมาณ 6-8 นิ้ว ยาว 24-28 นิ้ว ความงามของพานอกนี้เป็นตัวที่ทำให้เครื่องแต่งกาย โหนดรา มีความพริ้วไหวเป็นอย่างมาก เพราะว่าพานอก เป็นเครื่องโหนดราที่ทำด้วยลูกปัดที่ใหญ่ที่สุด และมีลวด ลายที่สวยงาม ลวดลายของพานอกจะต้องสอดคล้อง กับลวดลายของปักคอและป่า จึงจะทำให้เครื่องแต่งกาย โหนดรา มีความสวยงามมากยิ่งขึ้น ขนาดของพานอกที่จะ งามก็จะต้องพอดีกับตัวผู้แสดง คือไม่เล็กหรือใหญ่ จนเกินไป

3. ปีกนกแอ่น หรือ ปีกเหม่ง นิยมทำด้วยแผ่นเงินเป็นรูปคล้าย ๆ กับ นกนางแอ่นกำลังกางปีก จะมีลวดลายต่าง ๆ บนแผ่นเงิน ใช้สำหรับโหนดราตัวนายโรง หรือโหนดราใหญ่ หรือตัวยืนเครื่อง จะผูกติดอยู่กับสายสังวาลย์อยู่ที่ระดับเหนือสะเอว ทั้งซ้ายและขวา คล้ายกับตาบทิศของละคร บางคนก็จะใช้ บางคนก็ไม่ใช้ ไม่ถือว่าเป็นเรื่องผิดถ้าหากไม่ใช้ แต่ถ้าใช้จะทำให้มีลักษณะที่สวยงามขึ้น ซึ่งถ้า ดูแล้วจะมีลักษณะคล้ายกับเครื่องแต่งกายของละคร ขนาดของปีกเหม่งกว้าง ประมาณ 1.5 นิ้ว ยาวประมาณ 5.5 นิ้ว

ความงามของปีกเหม่งอยู่ที่ขนาดและสีมีในการทำ ซึ่งปีกเหม่งเป็น การสร้างจุดเด่นให้กับเครื่องแต่งกายเพราะจะนิยมทำกันด้วยเงินแท้ ซึ่งจะทำให้ มองได้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้น

4. ทับทรวง สำหรับสวมห้อยไว้ตรงทรวงอก นิยมทำด้วยแผ่นเงินมีลักษณะรูปร่างคล้ายขนมเปียกปูน สลักเป็นลวดลายต่าง ๆ และตรงกลางฝังเพชรพลอยเป็นดอกดวงสีต่าง ๆ หรืออาจจะร้อยด้วยลูกบิด ทับทรวงนี้นิยมใช้เฉพาะตัวนายโหรหรือโหราใหญ่ หรือผู้แต่งตัวขึ้นเครื่อง ส่วนตัวนางจะไม่มีทับทรวงแต่จะมีผ้าผูกคอแทน (ผ้าผูกคอจะเป็นผ้าบาง ๆ พันเอาไว้รอบคอ) จนปัจจุบันตัวนางหรือผู้หญิงที่ราโหรจะนิยมใช้ลูกบิดทำเป็นสายสร้อยคล้องคอในลักษณะคล้าย ๆ กับทับทรวง ซึ่งแล้วแต่ว่าโหรคนใดต้องการลวดลายไหนอย่างไร ไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว ขนาดของทับทรวงกว้างประมาณ 2 นิ้ว ยาว 4.5 นิ้ว

ความงามของทับทรวงอยู่ที่ขนาดและฝีมือในการทำ ซึ่งทับทรวงเป็นการสร้างจุดเด่นให้กับเครื่องแต่งกายเพราะจะนิยมทำกันด้วยเงินแท้ ซึ่งจะหาให้มองได้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้น

5. ปีก หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า หาง หรือ หางหงส์ นิยมทำด้วยเขาควาย หรือโลหะ บางครั้งก็ทำด้วยทองแข็งแล้วใช้ผ้าคลุมกระดากไว้ชั้นหนึ่ง มีลักษณะคล้ายปีกนก 1 คู่ ซ้ายขวาประกบกัน ปลายปีกเข็งอนและผูกรวมกันไว้ มีพู่ทำด้วยไหมพรมสีต่าง ๆ ติดไว้เหนือปลายปีก ใช้ลูกบิดร้อยห้อยเป็นดอกดวงเรียงตลอดทั้งซ้ายขวาให้ดูคล้ายขนของนก และทำให้ดูเคลื่อนไหวสวยงามคล้ายกับนกกำลังบินอยู่ ใช้สำหรับสวมทับผ้าถุงตรงระดับสะเอวแล้วผูกเชือกเอาไว้ด้านหลังปล่อยปลายปีกยื่นไปด้านหลังคล้ายหางของกินรี (บางคนเข้าใจว่าปีกนี้เป็นหางของโหร แต่ตามความเป็นจริงแล้วหางของโหรานั้นจะอยู่ที่ผ้าถุง ซึ่งจะผูกผ้าให้มีหางห้อยลงไป) ขนาดของปีก หรือหางหงส์ ส่วนโคนกว้างประมาณ 2.5 นิ้ว ปลายกว้างประมาณ 1.5 นิ้ว ยาวประมาณ 12 นิ้ว

ความงาม ของหางหงส์จะอยู่ที่ความโค้งของหางหงส์ที่รับกับลักษณะของท่าราโหร จะมีลูกบิดห้อยเรียงไปตามความยาวของหางหงส์ และหางหงส์ที่จะให้สวยงามจะต้องนำเอาเขาควายมาทำจึงจะให้ลักษณะของหางหงส์ที่สวยงามและจะต้องขัดให้เงางามสะท้อนแสงออกมาได้ดี

6. **ผ้าหุง** ผ้าหุงของโหราในสมัยโบราณนั้นนิยมใช้ผ้าพื้นสีแดง พอมาในระยะหลัง ๆ ใ้ใช้ได้หลาย ๆ สีตามแต่ความสะดวกของคณะโหรา พอมาถึงในสมัยปัจจุบันจะใช้ผ้าลายหุงแทน จะมีลักษณะเป็นผ้ายาวสี่เหลี่ยมผืนผ้าหุงทับชาย แล้ววิ่งไปเก็บไว้ด้านหลังปล่อยปลายชายให้ห้อยเช่นเดียวกับหางกระเบน เรียกปลายชายที่พับและห้อยนี้ว่า "หางหงส์" การหุงผ้าโหราจะรุ่งสูงขึ้นไปและรัดรูปแน่นกว่าการหุงโจงกระเบนตามธรรมดา ถ้าหากหุงหลวม ๆ ก็จะทำให้การราโหราในท่าต่าง ๆ ไม่สะดวก

7. **สนับเพลา** สำหรับสวมแทนกางเกง มีลักษณะคล้ายสนับเพลาของเครื่องแต่งกายละคร แต่สนับเพลาของโหราจะยาวกว่า ใช้ผ้าพื้นธรรมดาตัด จะเป็นสีอะไรก็ได้ แต่นิยมใช้สีขาว และจะมีลวดลายที่ปลายขาเป็นสีต่าง ๆ ตัดกับพื้นของตัวกางเกง และปลายขาด้านหลังจะผ่าขึ้นมาเล็กน้อย เมื่อสวมสนับเพลาแล้วจะหุงผ้าทับลงไปอีกครึ่งหนึ่ง ปลายขาอาจจะใช้ลูกปัดร้อยทับ หรือร้อยแล้วทาปลงไปเป็นลักษณะของลวดลายต่าง ๆ เช่นลายกรวยเชิงชักร้อย หรือลายต่าง ๆ แล้วแต่ความต้องการของโหรา

8. **หน้าผ้า** เป็นลักษณะของผ้าห้อยอยู่ข้างหน้าตั้งแต่สะเอวจนถึงเข่า ลักษณะเช่นเดียวกับชายไหวของเครื่องแต่งกายละคร ถ้าเป็นลักษณะของตัวนายโรง หรือโหราใหญ่ นิยมทำด้วยผ้าแล้วร้อยลูกปัดทาบเป็นลวดลายดอกดวงต่าง ๆ บางครั้งก็ใช้ลูกปัดร้อยเป็นหน้าผ้าทั้งหมด จะมีผ้าอยู่สามแถวด้วยกันคล้ายกับชายไหวล้อมด้วยชายแครงก็มี ถ้าเป็นของพวกนางระบำโดยทั่ว ๆ ไปอาจจะใช้ผ้าพื้นสีต่าง ๆ สำหรับคาดห้อยเช่นเดียวกับชายไหว มาถึงในสมัยปัจจุบันลักษณะของหน้าผ้าได้เปลี่ยนแปลงไปโดยนำเอาลวดสีต่าง ๆ มาปักลงบนหน้าผ้าให้สะท้อนแสงดูสวยงามมากยิ่งขึ้น มีขนาดกว้างประมาณ 4-5 นิ้ว ยาว 14 นิ้ว

9. **ผ้าห้อย** คือผ้าพื้นสีต่าง ๆ ที่คาดห้อยเอาไว้ระหว่างหน้าผ้าทั้งสามผืน มีลักษณะคล้ายชายแครงของเครื่องแต่งกายละคร แต่จะมีหลายผืนมากกว่าของละคร โดยปกตินิยมใช้ผ้าที่โปร่งบางสีสด ๆ แต่ละผืนจะต้องหาสีให้ตัดกับหน้าผ้าเพื่อความสวยงาม จะเห็นบ่ห้อยลงทางด้านซ้ายและด้านขวาของหน้าผ้า สำหรับผ้าห้อยนี้จะใช้ประโยชน์ในการราโหราได้มากที่สุดทีเดียว เช่น ใช้จับผ้าห้อย

ข้าง ๆ ทั้งสองข้างขึ้นมาแล้วก็ขยับขึ้นลงแล้ววิ่ง ทำให้ดูเหมือนกับนกกำลังบินหรือมือหนึ่งจับผ้าขึ้นมาระดับสะเอวอีกมือหนึ่งทำท่าต่าง ๆ ทำให้ดูลักษณะของผ้าเคลื่อนออกได้สวยงามมากทีเดียว สำหรับผ้าห้อยนี้จะมีประโยชน์ต่อการรำโหราได้มากและมีความสัมพันธ์กับท่ารามาากทีเดียว ขนาดของผ้าห้อยกว้างประมาณ 4 นิ้ว ยาว 14 นิ้ว

10. กาโลตันแขน และกาโลปลายแขน เป็นกาโลสวมตันแขนเพื่อรัดกล้ามเนื้อให้ดูทะมัดทะแมงและเพิ่มให้สง่างามยิ่งขึ้น กาโลตันแขนนี้ส่วนใหญ่จะใส่เฉพาะผู้ชายที่รำโหรา ส่วนผู้หญิงจะไม่นิยมใส่ อาจจะได้เห็นว่าเครื่องแต่งกายของโหรารุ่นสมัยโบราณจะมีตันแขนเข้ามา ก็จะแสดงให้เห็นว่า โหรารุ่นนั้นการรำโหรามีเฉพาะผู้ชายเท่านั้น ซึ่งจะเห็นว่าโหรารุ่นแรก ๆ ในปัจจุบันส่วนมากจะเป็นโหรารุ่นผู้ชาย ส่วนผู้หญิงเพิ่งจะเข้ามารำโหรารุ่นยุคหลัง ๆ เท่านั้น จึงทำให้ลักษณะเครื่องแต่งกายของโหรารุ่นปัจจุบันต้องมีกาโลตันแขนและปลายแขนเข้ามาด้วย

11. กาโล กาโลของโหรานิยมทำด้วยเงินและทองเหลือง ทำเป็นลักษณะกลม ๆ คล้ายวงแหวนเอาไว้สวมข้อมือ และเท้าข้างละหลาย ๆ วง เช่น แขนแต่ละข้างอาจสวม 5-10 วงซ้อนกันทั้งสองข้าง เมื่อเวลายุ่งมือจะรำก็จะมีเสียง หรือเวลาเปลี่ยนท่ารำจะได้มีเสียงดังเป็นจังหวะเร้าใจมากยิ่งขึ้น และทำให้ดูสวยงามมากยิ่งขึ้น โหรารุ่นปัจจุบันไม่นิยมใส่หลายวงเพราะอาจจะทำให้เกะกะ และกาโลของโหรารุ่นนี้ก็เป็นอุปกรณ์ที่สำคัญในการรำโหรารองครูดด้วย คือ เมื่อผู้ที่จะเริ่มฝึกหัดท่ารำจะต้องให้ครูครอบมือให้ ถึงจะรำโหรารุ่นนี้ได้ครูก็จะใช้กาโลครอบมือให้ ก็ถือว่าได้รับการถ่ายทอดจากครูแล้วสามารถไปฝึกหัดท่ารำได้ เส้นผ่าศูนย์กลางของกาโลประมาณ 3 นิ้ว

12. เข็มขัด จะมีสายเข็มขัดที่ทำด้วยเชือกธรรมดาหรือผ้าเส้นเล็ก ๆ ผูกติดกับหัวเข็มขัด หัวเข็มขัดจะคาดทับหน้าผ้าสันตรงกลางแล้วไปผูกไปไว้ข้างหลัง และยังช่วยรัดหน้าผ้าและผ้าห้อยให้กระชับมากยิ่งขึ้น ลักษณะของหัวเข็มขัดของโหรารุ่นนั้นจะทำด้วยเงินมีลวดลายต่าง ๆ ตรงกลางจะฝังด้วยเพชรพลอยจะมีลักษณะคล้ายกับหัวเข็มขัดของเครื่องแต่งกายละคร แต่ละลักษณะของหัวเข็มขัด

โหราจะมีลักษณะเป็นรูปวงรีจะไม่กลมเหมือนของละคร ส่วนมากหัวเข็มขัดจะใส่เฉพาะตัวนายโรง หรือโหรารุ่นเก่า (ส่วนมากผู้ชายจะเป็นตัวนายโรง) ส่วนตัวนางจะไม่นิยมคาด หรือถ้าหากจะคาดก็ไม่ถือว่าเป็นผิดหลักเกณฑ์ เพราะโหรารุ่นหญิงในปัจจุบันก็หาเอาเครื่องแต่งกายที่ผู้ชายแต่งนำมาใช้มากแล้วด้วย ขนาดของหัวเข็มขัดกว้างประมาณ 3.5 นิ้ว ยาว 6 นิ้ว

13. เล็บ เล็บเป็นเครื่องโหราที่สวมนิ้วมือให้โด่งงอสวยงามคล้ายเล็บของกินรี ส่วนมากนิยมทำด้วยทองเหลืองหรือเงิน จะต่อปลายให้โด่งงอด้วยหวายหรือลวดก็ได้ และที่ลวดหรือหวายนี้จะมีลูกปัดร้อยสอดสีเอาไว้เป็นระยะ ๆ ไว้พองาม นิยมสวมข้างละ 4 นิ้ว (ยกเว้นนิ้วหัวแม่มือจะไม่สวม) การสวมเล็บของโหรามาตามความเชื่อจะเห็นว่าลักษณะการแต่งกายของโหรามะเสียนแบบมาจากการแต่งกายของกินรี เพราะฉะนั้นเล็บก็บ่งบอกถึงลักษณะของนางกินรีอย่างหนึ่งด้วย หรือในบางความคิดจะบอกว่าสวมเพื่อให้ดูสวยงามว่านิ้วมือนั้นอ่อนช้อยสวยงามรับกับลักษณะท่าราต่าง ๆ และเป็นเครื่องแต่งกายโหรารชนิดหนึ่งที่ทำให้อู่อวยงามมาก

ลักษณะเด่นของเครื่องดนตรี

ในบทนี้จะกล่าวถึงลักษณะของเครื่องดนตรีโนรา คือ ปี่ ทับ กลอง โหม่ง ฉิ่ง และแตร ซึ่งมียาวละเอียดดังต่อไปนี้

เครื่องดนตรีโนรา ตามตำนานกล่าวว่าเครื่องประโคมที่ใช้ประกอบการแสดงโนรา นั้น เทพดาได้เนรมิตให้แก่เทพสิงหะ เครื่องดนตรีเหล่านั้นมี 6 อย่าง คือ ปี่ ทับ กลอง โหม่ง ฉิ่ง และแตร มีลักษณะการใช้ดังนี้

ปี่ เป็นเครื่องเป่าที่มีความสำคัญมาก เป็นหัวหน้าของวง เครื่องดนตรีอื่น ๆ เป็นตัวตาม ทาด้วยไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้มะปริง ไม้มะม่วง หัวปี่ที่ทาให้เกิดเสียงทำด้วยใบโหนด เสียงปี่ทำให้ผู้รำท่าต่าง ๆ ได้อ่อนช้อย ให้ผู้ชมเกิดความจับใจได้มาก

ทับ ส่วนใหญ่ทำด้วยแก่นไม้ขนุน กิ่งจนได้รูปสวยงามหุ้มด้วยหนังบาง ๆ ซึงหน้าทับด้วยด้ายและเชือกหวายใช้ 2 ใบ ทับเป็นเครื่องกำกับจังหวะที่สำคัญที่สุด คนตีทับต้องดูผู้รำตลอดเวลา เพื่อตีทับให้ลงจังหวะรา และทุกครั้งที่เปลี่ยนจังหวะต้องใช้ทับเป็นหลัก

กลอง ตัวกลองทำด้วยแก่นไม้ขนุน หน้ากลองหุ้มด้วยหนังสัตว์ ใช้หมุดไม้ตอกที่หน้าให้ตั้งทั้งสองหน้า ไม้ตีกลองทำด้วยไม้เนื้อแข็ง ตบกว่ากลองหนังตะลุง กลองใช้เป่าเครื่องตีจังหวะในการรำ

โหม่ง เป็นเครื่องตีให้จังหวะ แต่เดิมใช้โหม่งปากซึ่งทำด้วยแผ่นโลหะสองแผ่นแขวนตรึงในรางไม้ ปัจจุบันใช้โหม่งซึ่งทำด้วยโลหะผสม ในการแสดงโนราใช้โหม่งคู่ มี 2 เสียง คือ เสียงสูงและเสียงต่ำ

ฉิ่ง ทำด้วยโลหะผสม มีหลายขนาด เป็นเครื่องกำกับจังหวะในการขับทและร้องรำ

แตร เป็นเครื่องตีให้จังหวะ แต่เดิมเป็นกรับพวง ซึ่งใช้แผ่นไม้ที่มีขนาดไล่เลี่ยกันมาผูกซ้อนกันด้วยเชือก มีแกนกลางที่ร้อยรับทำด้วยโลหะ แต่ปัจจุบันเปลี่ยนมาทำด้วยแผ่นไม้ 2 ชั้น ยาวประมาณ 1 ศอกแทน

การเล่นเครื่องดนตรีโนรา ปี่จะหน้าหน้าก่อนแล้วหับจะให้จังหวะตาม
เพื่อส่งให้โหม่ง ฉิ่ง และแตระ เป็นจังหวะต่าง ๆ กัน

ในปัจจุบันโนราโนรายังเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย แต่รูปแบบจะเปลี่ยน
แปลงไปจากเดิมบ้างตามกาลเวลา อย่างไรก็ตามการเล่นชนิดนี้ยังคงชี้ให้เห็น
เอกลักษณ์ของชาวใต้ อันเป็นสัญลักษณ์ของความเจริญรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมมา
แต่โบราณกาล

บทกลอนที่ใช้ประกอบในการแสดงโขน

บทชานเอ

รื่นเอยรื่นรื่น
 เอาหลังมาพิงเป็นแท่น
 ดิ้นซ้ายรองหญิง
 นาคเจ้าฤาสาย

 หอมรสครุฑ
 หอมมาสาแต่

จะไหว้นางธรณีฝั่งแผน
 รองตีหมนุษย์ทั้งหลาย
 ยั้งเล่าดีนชวารองชาย
 ชานให้โขนเนโนโน

 ส่งกลิ่นพ้อมาโรโร
 ลุกเหลี่ยมวโปแลหอมไกล

บทหน้าละคร

ฤกษ์งามยามดี
 ชอบฤกษ์จึงเบิกโรง
 ราชครูของห้อง
 ราชครูของชำ

ปานี้ชอบยามพระเวลา
 ตาเนนราชครูถ้วนหน้า
 ลอยแล้วให้ส่องเข้ามา
 มาแล้วพ้ออย่าหันไป

บทท้ายละคร

ลุกกาตราชครูเท่านั้นแล้ว
 ลุกไหว้นางหงส์กรงพาสี
 ไหว้บริวารราชา
 ลุกไหว้แม่โกลควดี

ผ่องแผ้วเป็นเพลงพระคาถา
 ไหว้นางธรณีเมขลา
 ภูมาหาลากมหาชัย
 ธรณีเนื้อเย็นได้เป็นใหญ่

บทในฉาก

กราบเจดีย์ ัธฐธาตุ พระภควัน
เป็นศูนย์รวม หน้าใจ ไทยทั้งชาติ
เป็นเครื่องหมาย ได้ผดุง ความรุ่งเรือง
ว่านคร เมืองพระ ประวัติศาสตร์
เชิญร่วมรัก สักการะ ธาตุพระมุนินทร์

ดูปเทียนทอง สองมือ ถือไว้มั่น
สถิตมั่น ประดับวาง ไว้กลางเมือง
สุขสะอาด วาววาม อรามเหลืออง
ชื่อกระเดื่อง โด่งดัง ทั่วแผ่นดิน
เมืองนักปราชญ์ เครื่องถม ฤตมสิน
แล้วนาศิลป์ สู่สายตา ประชาชน

บททำบท

เมืองนครศรีธรรมราช

ทำเป็นพยับแดดแผดสี
ช่างบนเป็นทอง
รอบองค์เจดีย์
ยังมีกาสีตัว

มีพระธาตุยอดทอง
เกิดรัศมีสีสอง
ช่างสำอางด้วยฐานบัว
มีดชชีล่อหัว
ประจําหนัก เฝ้ารักษา

บทกลอนสี่

ขอถวายบังคม องค์บรมธาตุ
แสงธรรมส่องทาง สว่างไสว
แจกวัชฉัตรทวีป ประทีปแหล่งหัวหูล้า
สีประไพแสงประกายสร รุ่งจรัสรัศมี
คราวโบยครั้งครั้งโบราณ อภินิหารอันมหิศร์
สงครามสองคราว ชนเดรัจฉานแสน

พิสุทธิ์พุทธศาสตร์ ภาสอาไพ
ชนหัวชาวไทย ซึ่งในศาสนา
ฉายพรยิ่งอภิญา ด้วยพระบารมี
เพียงรอนาไพรี ติรอดอุทธี
ผงาดแรงแสงฤทธิ์ ปิดด้าวป้องแด
ยึดด้าวย้าแดน แค้นหัวคนไทย

ที่พระธาตุอีกทีก็ คนหนีศึกอาศัย
 ใจมันจุดหมาย ใจให้บุญยอม
 ฟ้ามีดหล้ามีด วิบริตมิให้เห็น
 สองครั้งสามครา เกิดศึกดาภิหาร
 เป็นเรื่องราวกล่าวประกาศ ถึงพระธาตุที่ศักดิ์สิทธิ์
 ขออภิวาทน์ ธาตุพระชินาสพ

ต่างชาติตั้งใจ จะบินไปบอม
 ระเบิดระเบิดบอม เลยก้อมมาเป็น
 อกสี่ย่ากสี่ย่า เป็นกลอนธการ
 ฝรั่งเศสฝ่ายราน มิต้านรอดต่อฤทธิ์
 ทวยไทยทุกทิศ น้อมจิตเคารพ
 นิ่งน้อมเคารพ ด้วยใจรักภักดี

บทกลอนหก

สละจิต ถอดใจ ใจผูกธดาสน์
 หันตธาตุ เขี้ยวแก้ว แวมณี
 มีผู้ทรง เกลื่อนย้าย ฝ่ายพระธาตุ
 พร้อมพระ ขนิษฐา นางอนงค์
 ทรงฝ่าฟัน ขวากหนาม ยามคับขัน
 อาศัยเพียง เสี่ยงกาย ได้จุนเจือ
 ผ่านพิงงา มาตรัง ถึงฝั่งตลิ่ง
 แม้จะยาก จะจน ทนแค้นแค้น
 จนพระศรี ธรรมโรค ทรงโยกย้าย

สักการะ พระธาตุ นครศรีฯ
 เฝ้าด้วยสี พราหมณ์มหา สังการวงศ์
 พระชนกุมาร สามารถ ตั้งราชหงส์
 รับดาองค์ พระบิดา สูท่าเรือ
 เสี่ยงบุกบัน อันตราย ทั้งได้เหนือ
 โดยสารเรือ ซ้ำมพาก จากต่างแดน
 ตามพรสิงค์ สกาน กันดารแสน
 ได้สร้างแดน นครศรี ใจให้มีธรรม
 ทั้งเจ้าชาย จันทรภาณุ ผู้ชยัน

กลอนแปด

ล่วงเข้าราตรีกาลขอขานรับ
 ท่าที่แท้แม่บทเพียงทดลอง
 กรรมการทำงานดูรู้ว่าขาด
 วันเดือนสิบวันสารทของชาติไทย

เพื่อต้อนรับผู้ฟังไปทั้งผอง
 หากปกคร่องบทบาทหรือขาดไป
 อนุญาตขอรับไปปรับใหม่
 ทุกสมัยทุกยุคทุก ๗ ปี

มีดมีดไปหมด
 พระธาตุเมืองคร
 อาณาภพพระธาตุ
 ชำศึกมาราวี
 มีโจรกรรม
 โจรลักพาไป
 เช้านอกออกกิน
 คิดไปคิดมา
 แคริมก่อกล้วย
 ตารวจดมกลิ่น
 ได้คนได้ของ
 มีงู เรื่องโหลน
 อภินิหารพระธาตุ
 เป็นที่พึ่งพิง
 พวกที่ประมาท
 แต่โบราณมา
 โจรคิดทรยศ
 เกิดทุกข์ภัยพลัน
 ผู้ใจดำไม่ดี
 เป็นที่ร่วมใจ

ชำศึกทตใจถอน
 ฤทธิรอนมากมี
 ประหลาดล้ำเหลือที่
 ก็มีได้ดังใจ
 หน้าเงินทองหลายไห
 เข้าในคามา
 จะซ่อนไหนเล่าหนา
 นึกออกว่าฝังดิน
 ต้องรวยกันสิ้น
 จับสิ้นพวกโจร
 เรื่องจึงต้องผาดโผน
 เป็นเรื่องโจรจริง ๆ
 มีอำนาจอย่างยิ่ง
 ของปวงประชา
 ต้องหวดผวา
 ถึงเวลาปัจจุบัน
 ไม่ปลดจอมชวัลย์
 ต้องมีอันเป็นไป
 มีสุขสดใส
 ไหว้คุณพุทธองค์ฯ

ภาพรัศ

มานั่งทำเป็นคู่
 เมืองนครศรีธรรมราช
 นนทรีกาบอง
 ทาพระห้ำมมาร
 ทารูปนางพิมพ์า
 อาษาเชื้อชาติ

ำให้กรรมการรู้ว่าเป็นสอง
 มียอดพระธาตุหุ้มทอง
 อยู่หน้าห้องพระมี้า
 ยืนอยู่ด้านข้างขวา
 พี่จะทำท่าทรพี
 พระศรีธาตุทรงชัย

เป็นพอสอแปดร้อยห้าสิบห้า
 ณ ท่าเรือหาดทรายขาววารี
 แต่สังกาทนวงเหนียวยังเกี่ยวข้อง
 เหมษะลานาหรินิรมน
 สองคนกลับเขตชั้นหันทะกูระ
 ได้สมหวังฝั่งธาตุดาสดา
 โบราณว่าคนดีไม่ต้องถาม
 นางอาศัยในญาติราชวงศ์
 หันทะธาตุดาสิที่ใต้ฝั่ง
 คือบุคคลทั้งสี่ที่เรียกว่ากา

เขาพิมพ์มาเป็นหลักคือสักขี
 ได้เป็นทิวชาสาธุชน
 ด้วยอำนาจการคุ้มครองของสิงหล
 หึ่งเจ้าชนตะกุมารการต่อมา
 ต้องเลยละยังให้อาลัยหา
 ชั่วดินฟ้าราบรื่นต้องยืนยง
 นางได้สร้างความงามพราหมณ์ช่วยสง
 จนชีพชงจบเกมเหมษะลา
 สังกายังปกป้องอารักขา
 พอสอสองร้อยห้าศุณย์พอดี

กลอนสี่

โบราณผ่านมา
 พระธาตุเมืองนคร
 คนเห็นทั้งเมือง
 กลางคืนเดือนหงาย
 รอบองค์เจดีย์
 เมื่อแสงแดดส่อง
 มองไม่เห็นพบพาน
 อภินิหารเร้นลับ
 ทุกคนงุนงง
 สงครามครั่งสอง
 ช้ำศึกเข้ามา
 หมายถึงเข้าโจมตี
 เข้ามาทุกคืน

ปรากฏแต่ก่อน
 อันบรรุ่งเรือง
 เป็นเรื่องบารมี
 แผ่ขยายรัศมี
 มีปรากฏการณ์
 ดาเรืองประสาน
 เงามฐานทั้งองค์
 เหมือนขับเพลงสง
 ใจจงศรัทธา
 ไทยใจต้องพวา
 บนเวทากลางคืน
 นครศรีเต็มพิน
 ไม่เห็นพื้นเมืองนคร

การเปลี่ยนแปลงของท่าราโนราในปัจจุบัน

อิทธิพลของเพลงช้าเพลงเร็ว

เพลงช้า เพลงเร็ว เป็นท่ารำแม่บทหรือท่ารำมาตรฐานของการรำนาฏศิลป์ในท่าต่าง ๆ ผู้ที่จะเรียนทางด้านนาฏศิลป์ไทยจะต้องผ่านการเรียนเพลงช้าเพลงเร็ว ลักษณะท่ารำเพลงช้าเพลงเร็วจะเป็นท่าหนึ่งและกำหนดจังหวะกำกับไว้ในแต่ละท่า ผู้เรียนจะต้องเริ่มฝึกมาจากเพลงช้าก่อน เมื่อรำเพลงช้าได้แล้ว ก็จะเริ่มฝึกเพลงเร็วต่อไป เมื่อผ่านการฝึกหัดทั้งสองเพลงนี้แล้ว ก็จะมีลักษณะของ วง เหลี่ยม จีบ การก้าวเท้า การยกเท้า ฯลฯ ที่สวยงามตามหลักของทางด้านนาฏศิลป์ไทย จนผู้รำเกิดความเคยชิน เมื่อผู้ที่ผ่านการฝึกหัดเพลงช้าเพลงเร็วมารำโนราก็จะทำให้ลักษณะของจีบ วง เหลี่ยม ฯลฯ เปลี่ยนแปลงไป เมื่อนำไปถ่ายทอดให้กับผู้อื่นก็จะทำให้ท่าราโนราเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ

อิทธิพลของเพลงช้า เพลงเร็ว ที่มีผลต่อท่าราโนรานั้นมีดังนี้ การตั้งวง การลงเหลี่ยม การก้าวเท้า การย่อตัว การทรงตัว

การตั้งวง การตั้งวงของนาฏศิลป์ไทยจะต้องเป็นลักษณะของครึ่งวงกลม ลำแขนนั้นจะต้องเป็นส่วนโค้งจึงจะดูสวยงาม ส่วนการตั้งวงของโนราก็ต้องเป็นเหลี่ยม คือ ตรงข้อศอกจะต้องทำมุม 90 องศา จึงจะดูสวยงาม ซึ่งลักษณะของวงจะแตกต่างกันออกไป แต่ผู้รำโนราได้รับการฝึกฝนทางด้านนาฏศิลป์ไทยมาเมื่อรำโนราก็จะเคยชินกับวงของการแสดงนาฏศิลป์ไทย จึงทำให้วงของการแสดงโนราเปลี่ยนแปลงไป ดังภาพ

วงละคร

วงโนรา

วงโนราที่เปลี่ยนไป

การจีบ ลักษณะการจีบของนาฏศิลป์ไทยนั้นจะต้องเอาหัวหัว
 แม่มือมาจดกับข้อแรกของนิ้วชี้ ส่วนจีบของโหรานั้นจะเอาหัวทั้งสองมาไขว้กัน
 เป็นรูปกากบาท [X] เมื่อผู้เรียนนาฏศิลป์ไทยมารำโหราก็จะจีบแบบนาฏศิลป์ไทย
 จนคนดูคิดว่านั้นคือ ลักษณะจีบของโหรารำ จึงทำให้การจีบของโหรารำเปลี่ยนไป

ลักษณะจีบละคร

ลักษณะจีบโหรารำ

เหลี่ยม การลงเหลี่ยมของละครจะเป็นลักษณะของการก้าวเท้าแล้วย่อเข่าลงโดยขาข้างหนึ่งเปิดเข่าออกอีกข้างหนึ่งจะลบเหลี่ยม (ลักษณะการหุบเหลี่ยมเข้า) ซึ่งเรียกว่าการก้าวข้างเหลี่ยมของนาฏศิลป์ไทยจะใช้อย่างนี้เป็นส่วนมาก ส่วนเหลี่ยมของโหรารจะเหมือนกับเหลี่ยมของการเรียนนาฏศิลป์รัชชัญญ์ รัชสิง คือ เหลี่ยมจะกว้างและเปิดเข่าทั้งสองข้างออก (ซึ่งทางดานนาฏศิลป์ไทยเรียกว่า เหลี่ยมขัด) เป็นส่วนมาก เมื่อผู้เรียนนาฏศิลป์ไทยมาราโหราก็ไม่สามารถจะก้าวกว้าง ๆ ได้ ก็จะราตามที่ตนเองถนัด จึงทำให้เหลี่ยมของโหราค่อย ๆ จะเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ

เหลี่ยมละคร

เหลี่ยมโหราร

อิทธิพลของสังคมและธุรกิจ

การรำนราราในยุคปัจจุบันนี้ได้รับความนิยมแพร่หลายอย่างรวดเร็ว เพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว แขกบ้าน แขกเมือง และเพื่อเผยแพร่อนุรักษ์ศิลปะ แบบนี้ ผู้แสดงที่นำเอาท่ารำนราราโบราณนี้ไม่ได้รับการฝึกฝนท่ารำนราราอย่าง ถูกต้อง ลักษณะนี้ทำให้ท่าร่าเปลี่ยนแปลงไปมากทีเดียวเพราะผู้ร่าและเจ้า ของกิจการที่ต้อนรับนักท่องเที่ยวนี้ไม่ได้คำนึงถึงความถูกต้องของศิลปะมากนัก แต่คำนึงถึงความชอบและความสวยงามเป็นหลัก ลักษณะท่าร่ามาตรฐานแบบ เดิมของรำนร่าจึงเปลี่ยนแปลงไป ผู้ที่ไม่เคยได้ชมรำนร่ามาก่อนเมื่อเห็นผู้ร่ารำนร่า ที่ไม่ได้รับการฝึกหัดมาตั้งแต่ต้นก็คิดว่าสิ่งนี้ถูกต้องแล้วและสวยงามที่สุดแล้ว ก็จะ บอกต่อ ๆ กันไปว่าผู้ร่ารำนร่าได้สวย เจ้าของกิจการต่าง ๆ ก็ติดต่อไป แสดงเงินที่ต่าง ๆ จนผู้ร่ามีชื่อเสียงขึ้นมา และผู้พบเห็นก็ยึดถือท่าทางของการ รำนร่าคนนั้นหรือคนนั้นต่อ ๆ กันมา จนคนดูคิดว่าท่าร่าแบบดั้งเดิมเป็นของ รำนร่าคนนั้น ๆ อิทธิพลของสังคมและธุรกิจเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ลักษณะท่าร่า ของรำนร่าเปลี่ยนแปลงได้กล่าวแล้วข้างต้น และจะขอยกตัวอย่างดังต่อไปนี้

การกำหนดเวลาของการแสดงรำนร่า เมื่อมีการแสดงรำนร่าเพื่อ ต้อนรับนักท่องเที่ยวมากขึ้นก็กำหนดเวลาในการแสดงให้น้อยลงเพราะว่านัก ท่องเที่ยวชอบดูที่สวยงามและรวดเร็ว จึงจำเป็นต้องจำกัดเวลาในการแสดง ให้น้อยลงเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว ซึ่งการแสดงรำนร่าในสมัยโบราณจะ แสดงกันนาน ๆ หรืออาจจะแสดงตลอดทั้งคืน ไม่มีการกำหนดเวลาการแสดงที่ แน่นนอน เวลาในการแสดงจะขึ้นอยู่กับพิจารณาของหัวหน้าคณะรำนร่าว่าจะ ใช้เวลาในการแสดงเท่าไร เมื่อมีเวลาในการแสดงนาน ๆ ก็จะทำให้ผู้ แสดงรำนร่าแสดงความสามารถในลักษณะต่าง ๆ ของท่าร่าออกมาได้อย่างเต็ม ที่ เช่นสามารถแสดงหรือใช้ท่าร่าในการแสดงได้ทุกกระบวนการ หรือสามารถ ร้องกลอนรำนร่าได้ยาวนานโดยไม่ต้องคำนึงถึงเวลา แต่เมื่อมีการแสดงเพื่อต้อนรับ นักท่องเที่ยว หรือการแสดงที่เป็นธุรกิจก็มีการกำหนดเวลาในการแสดงขึ้นและ ก็กำหนดลักษณะการแสดงรำนร่าไปพร้อมเสร็จ ทำให้คณะรำนร่าไม่สามารถที่จะใช้ ท่าร่าที่สวยงามของการแสดงรำนร่าได้เต็มที่ คณะรำนร่าจึงจำเป็นต้องติดต่อท่าร่า

ให้สั้นลงตามที่เจ้าภาพกำหนดเวลามาให้ ทำให้ลักษณะท่าราบางท่าไม่ครบครบถ้วน ท่าราบของการรำโหรา เมื่อมีการรำบ่อย ๆ เข้าก็ทำให้ผู้รำโหราลืมท่าที่ได้ตัดออกไปจนคิดว่าลักษณะท่าราบของโหรามีเท่าที่ตนรำอยู่ในขณะนี้

เมื่อมีการแสดงโหราเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวมากขึ้นก็นิยมให้ผู้หญิงที่หน้าตาสวย ๆ เข้ามารำโหราเพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ผู้ชายที่เคยรำโหราก็ลดน้อยลง เพศจึงเป็นตัวกำหนดท่าราบที่ทำให้ท่าราบเปลี่ยนไปอย่างหนึ่ง การรำโหรานในสมัยโบราณนั้นจะมีเฉพาะผู้ชายลักษณะท่าราบต่าง ๆ ก็จะเื้อื่อต่อลักษณะสรีระของผู้ชายเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งจะสังเกตได้ว่าหัวหน้าคณะโหรานในสมัยโบราณเป็นผู้ชายเสียส่วนมาก และผู้ชายก็ได้รับการถ่ายทอดวิชาต่าง ๆ มาจากครู และท่าราบบางท่าที่ครูโหราก็ถือกันมากกว่าผู้หญิงรำไม่ได้ เช่น เพลงทับเพลงโหนด (ซึ่งในปัจจุบันกำลังสูญหายไป) หรือกฎเกณฑ์บางอย่างของการรำโหราที่ผู้หญิงไม่สามารถปฏิบัติได้ เช่น การทำพิธีครอบครู เป็นต้น พอมาในระยะหลัง ๆ ผู้หญิงเริ่มเข้ามาฝึกรำโหรากลับเป็นที่นิยมแพร่หลาย โหรานผู้ชายก็ค่อย ๆ ลดน้อยลง จึงทำให้ท่าราบต่าง ๆ บางท่าที่ผู้หญิงรำไม่ได้หรือไม่เหมาะสมกับร่างกายของผู้หญิงก็ถูกตัดออก ทำให้ลักษณะท่าราบโหรานขาดหายไปเป็นอันมาก และจากการสัมภาษณ์ครูยก ชูบัว การรำโหราระหว่างผู้หญิงกับผู้ชายนั้นถึงแม้จะรำท่าเดียวกัน แต่ลีลาการรำจะแตกต่างกัน หรือท่าเชื่อมท่าต่อเนื่องก็จะต่างกันออกไป ทำให้ลักษณะท่าราบโหรานเปลี่ยนแปลงไปมาก

อิทธิพลของผู้หญิงที่ไม่ได้รับการฝึกหัดโหรามาแต่ต้น เข้ามารำโหราน

การที่ในระยะหลัง ๆ ได้มีผู้หญิงเข้ามารำโหรามากขึ้น ทำให้ไม่ได้รับการฝึกฝนมาแต่ต้น หรือไม่ได้รับการฝึกหัดที่ถูกต้องตามแบบอย่างของการแสดงโหราน ทำให้ลักษณะของการรำโหรานเปลี่ยนแปลงไปเป็นอันมาก ซึ่งพอจะแยกแยะเป็นส่วนได้ดังนี้

1 ด้านท่าราบ ลักษณะท่าราบของโหรานจะเปลี่ยนแปลงไปมาก ซึ่งจะเห็นได้ว่าลักษณะความสุนทรีย์ของท่าราบโหรานอยู่ที่ความเข้มแข็ง และความกระชับของจังหวะ พอผู้หญิงเข้ามารำโหราก็จะมีความอ่อนช้อยนิ่มนวลเข้ามาแทนที่ท่าให้ต้องทิ้งลักษณะบางท่าที่แสดงออกถึงความเข้มแข็งไปเพราะผู้หญิงไม่สามารถรำได้ แม้กระทั่งลักษณะการตั้งวง การตั้งเหลี่ยม การก้าวขาที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย เพราะครูทางด้าน

โหราาได้คิดประดิษฐ์ท่าต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับผู้ชาย เมื่อผู้หญิงเข้ามารำจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงท่าบางท่าเพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะของผู้หญิง ลักษณะของท่ารำโหราาจึงเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นอันมาก ลักษณะของท่ารำโหราาจะมีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของตัวเอง จึงทำให้ท่ารำโหราาแตกต่างไปจากลักษณะท่ารำของการแสดงชนิดอื่น ๆ ลักษณะท่ารำโหราาโดยทั่ว ๆ ไปที่ใช้ในการแสดงอยู่ในปัจจุบันนี้ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 2

2 ด้านเครื่องแต่งกาย ทางด้านการแต่งกายของการแสดงโหราาเมื่อผู้หญิงเข้ามาแสดงก็มีการเพิ่มส่วนต่าง ๆ ขึ้นมาหลายชั้นด้วยกันทำให้เครื่องแต่งกายโหราาเพิ่มมากขึ้นกว่าของเดิมมาก เราจะเห็นได้ว่าสมัยก่อนที่ผู้ชายรำโหราานั้นจะไม่มีการใส่เสื้อ จะมีเพียง สังวาลย์ ทับทรวง ปิดร่างกายส่วนบนเท่านั้น เพราะต้องการจะโชว์ความสุนทรีย์ของร่างกายผู้ชายที่สัมพันธ์กับลักษณะท่ารำ พอเริ่มมีผู้หญิงเข้ามารำโหราาก็เริ่มมีเสื้อใส่ และเพิ่มเป็น 2 ตัวตามลำดับ คือ ตัวที่ 1 จะเป็นเสื้อยืดหรือเสื้ออะไรก็ได้ที่สีไม่ฉูดฉาดมากนัก ส่วนชั้นที่ 2 คือ ีดอกซึ่งทำด้วยลูกบิดเป็นลวดลายที่สวยงาม มีหย่อบ่าทั้งสองข้างและยังมีปักคอทั้งหน้าหลังอีกทำาให้ดูมิดชิดมากยิ่งขึ้น และได้ตัดทับทรวงและสังวาลย์ออกไป เมื่อมีการปกปิดร่างกายให้มิดชิดมากขึ้นลักษณะท่ารำต่าง ๆ ที่ต้องยกขึ้นสูง ๆ หรือวงเหลี่ยมกว้าง ๆ ก็จะเริ่มลดลง และแคบเข้าตามลำดับ เพราะเครื่องแต่งกายที่มิดชิดเป็นตัวกำหนด สาเหตุนี้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ท่ารำโหราาเปลี่ยนแปลงไปเป็นอันมาก

3 เวลาของการแสดง การแสดงโหราาในสมัยโบราณจะมีการแสดงกันทั้งคืน เพราะผู้แสดงเป็นผู้ชายจะมีความเข้มแข็งและอดทนมากกว่าผู้หญิง พอผู้หญิงเริ่มเข้ามารำโหราาเวลาที่ใช้ในการแสดงโหราาก็เริ่มลดลงเพราะผู้หญิงมีความเข้มแข็งและอดทนน้อยกว่าผู้ชาย จากที่เคยรำกันทั้งคืนก็ลดลงเหลือครึ่งคืน เป็นต้น เมื่อเวลาของการแสดงลดน้อยลง ลักษณะท่ารำก็จำเป็นต้องลดน้อยลงไปตามเวลาของการแสดงด้วย ท่ารำของการรำโหราาก็ค่อย ๆ หายไปตามเวลาของการแสดงที่ลดน้อยถอยลงทุกที ทำให้ลักษณะท่ารำโหราาเปลี่ยนแปลงไปเป็นอันมาก

ประวัติผู้เขียน

นายสมโภชน์ เกตุแก้ว เกิดวันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2504
ที่อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีศึกษาศาสตร์
บัณฑิต (นาฏศิลป์ไทย) ในปีการศึกษา 2531 จากสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
เมื่อ พ.ศ. 2536 ปัจจุบันรับราชการที่วิทยาลัยนาฏศิลป์นครศรีธรรมราช